

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ**

**ПЕДАГОГІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНОГО
СЕРЕДОВИЩА В РОБОТІ З РІЗНИМИ
СОЦІАЛЬНИМИ СУБ'ЄКТАМИ**

**МАТЕРІАЛИ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
22 ЛИСТОПАДА 2016 РОКУ**

Затверджено редакційно-видавничою
радою Харківського національного
педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди
протокол № від р.

ХАРКІВ – 2016

періодичне заслуховування звітів про роботу університету. Крім того, на кафедрі педагогіки можна було отримати додаткову інформацію стосовно виховання дітей у сім'ї в позанавчальний час роботи університету.

Тематика лекцій цілком відповідала завданням університету, наприклад: «Завдання сімейної педагогіки», «Моральне виховання дітей», «Фізичне виховання дітей», «Трудове виховання в сім'ї», «Патріотичне виховання дітей у сім'ї», «Значення авторитету батьків і виховання дітей», «Питання статевого виховання дітей у сім'ї», «Єдність вимог школи і сім'ї у виховання дітей», «Виховання гуманізму в дітей у сім'ї», «Особливості розвитку і типи вищої нервової діяльності у дітей». «Загартовування організму силами природи», «Профілактика близорукості», «Профорієнтація школярів», «Здібності і їх розвиток», «Обмін досвідом виховної роботи в сім'ї» тощо.

Отже, протягом 1950-1960-х років кафедра педагогіки ОДПІ імені К.Д. Ушинського здійснювала активу роботу стосовно впровадження освітніх надбань педагогічної науки суспільному загалові. У рамках шефської роботи члени кафедри здійснювали виїзні засідання, розробляли та читали лекції, виступали з доповідями перед учителями, випускниками вишів, батьками, робітниками підприємств, розробляли навчальні плани та брали безпосередню участь у роботі Університету передового досвіду вчителів і Народного університету для батьків.

Досвід роботи з громадськістю кафедри педагогіки Одеського педагогічного інституту може бути використаним кафедрами педагогіки педагогічних ВНЗ, під час розробки тематики та форм організації курсів підвищення кваліфікації вчителів, роботи з батьками з метою підвищення рівня культури спілкування та поведінки різних верств населення.

Беляєва К.Ю.

пошукувач кафедри теорії і методики професійної освіти,
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди,

ОРГАНІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ОБДАРОВАНИХ ШКОЛЯРІВ ЯК УМОВА ПЕДАГОГІЗАЦІЇ ЇХНЬОГО СОЦІАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА

Динаміка сучасного суспільного розвитку зумовлює активізацію наукових досліджень у гуманітарній сфері, зокрема в соціальній педагогіці з метою підготовки фахівця до роботи у загальноосвітніх навчальних закладах. Аналіз педагогічної теорії й практики дає змогу розглядати середовище школи як соціально-виховне середовище, сутність якого розуміють як сукупність умов життєдіяльності особистості, що здійснюють цілеспрямований вплив на її свідомість і поведінку з метою формування певних якостей, переконань, духовно-ціннісних орієнтацій і потреб [5, с. 260].

Виходячи із вищезазначеного необхідною умовою для організації оптимального середовища навчального закладу є його педагогізація. За останні роки педагогізація середовища стала невід'ємною складовою процесу інтеграції

його виховного потенціалу. Найважливішим досягненням педагогічної науки у цьому напрямі є теорія виховних систем, створена й розвинена в науковій школі академіка Л. Новикової (В. Караковский, А. Пашков, А. Сидоркін, Н. Селиванова, В. Семенов та ін.).

Аналіз сучасних досліджень у галузі соціальної педагогіки показав, що ідея використання потенціалу середовища, «педагогізація середовища» через вивчення та використання виховних його можливостей, усвідомлене насичення соціального середовища виховним потенціалом, педагогічне орієнтування середовища детально розглянуто С. Шацьким. Дослідники доводять, що автор сприймав школу як умову педагогізації соціального середовища не лише через педагогічний колектив, але й через соціальний розвиток учнів та увів до наукового обігу поняття «педагогізація середовища» як педагогічна орієнтація соціуму, яка передбачає розробку теорії та методики взаємодії школи з іншими виховними закладами, вивчення й використання виховних можливостей соціального середовища в цілому; усвідомлене насичення, збагачення соціального середовища виховним потенціалом [4]. В. Косовець розглядає «педагогізацію середовища» як умову оптимізації впливу на особистість соціокультурного середовища [1]. З точки зору Л. Новикової, процес педагогізації середовища полягає у педагогічній активності, яка спрямована на актуалізацію соціально-значущих цінностей і потреб та дезактуалізацію у свідомості молоді цінностей і потреб асоціальної характеру [2]. Отже, педагогізація середовища сприяє повноцінному розвитку особистості, її здібностям, талантам, розвитку творчого потенціалу. Виходячи з цього, для успішної соціалізації дитини у середовищі загальноосвітнього навчального закладу має відбуватись системна його педагогізація.

У розгляді питання педагогізації середовища, в якому навчаються та виховуються обдаровані школярі погоджуємось з підходом С. Панченко [3] стосовно визначення напрямів з конструювання та розвитку соціально-виховного середовища. Педагогізація виховного середовища обдарованих школярів передбачає необхідність створення в «педагогічному просторі» дитини соціокультурного середовища розвитку обдарованих школярів; педагогічний вплив на сім'ю учня як чинник виховання; розвиток учнівського колективу як середовища самоактуалізації обдарованої дитини; сприяння дитячому та молодіжному руху в закладі освіти і поза ним, що допоможе активізувати лідерські та організаторські здібності учнів; співпраця з багатoproфільними творчими об'єднаннями, які займаються розвитком талантів учнів; формування у вчителів знань, умінь та навичок щодо діагностики обдарованості, профілактики та запобігання жорстокому поведженню батьків з дитиною у родині, гальмування розвитку її талантів.

На нашу думку, реалізація зазначених напрямів у процесі розвитку соціально-виховного середовища можлива за наявності ефективної організації соціально-педагогічного супроводу обдарованих школярів. Взаємодія з різними фахівцями в умовах загальноосвітніх навчальних закладів передбачає необхідність специфічного виду соціально-педагогічної діяльності, який би забезпечував надання підтримки й допомоги обдарованим школярам, що має

сприяти їхньому повноцінному розвитку. Аналіз наукової соціально-педагогічної літератури дозволив виокремити низку понять, що відповідають вищезазначеному змісту діяльності: «робота соціального педагога з обдарованими учнями», «підтримка обдарованих учнів», «соціальний захист обдарованих учнів».

Для визначення сутності поняття «соціально-педагогічний супровід» розглянемо дефініції, поширені у сфері соціальної допомоги. Так, у Малій енциклопедії з соціальної педагогіки соціальний супровід визначається як «вид соціальної діяльності, що є формою соціальної підтримки та передбачає впродовж певного (іноді досить тривалого) терміну надання конкретній особі чи сім'ї комплексу правових, психологічних, соціально-педагогічних, соціально-економічних, соціально-медичних, інформаційних послуг соціальним працівником, а також, у разі потреби, спільно з іншими фахівцями (психологами, педагогами, юристами, медичними працівниками тощо) з різних установ та організацій» [5, с. 225]. Отже, соціально-педагогічний супровід з одного боку може бути різновидом загального соціального супроводу, що здійснюється соціальним педагогом, поряд з іншими фахівцями, а з іншого – у разі необхідності, враховуючи функціональні обов'язки соціального педагога загальноосвітнього навчального закладу – може бути різновидом професійної діяльності соціального педагога, що є її координатором і забезпечує поєднання зусиль різних суб'єктів соціального середовища на мікро- і макрорівнях задля вирішення проблем і труднощів соціалізації обдарованих школярів.

Обдаровані учні також потребують професійної соціально-педагогічної допомоги у подоланні труднощів і проблем соціалізації, а тому, на нашу думку, мають бути об'єктами соціально-педагогічного супроводу. Ми розглядаємо соціально-педагогічний супровід обдарованих школярів як різновид соціально-педагогічної діяльності різних фахівців у загальноосвітньому навчальному закладі з організації впливу на обдарованих школярів через створення сприятливих умов у мікросередовищі, в якому відбувається їхня соціалізація та надання їм соціальної підтримки, здійснення захисту їхніх прав на унікальність, неповторність думки, на розвиток та вдосконалення здібностей та обдарувань, що зумовлює подолання проблем і труднощів їхньої соціалізації у шкільному середовищі.

Виходячи з вищезазначеного, соціальний педагог відіграє важливу роль не тільки у навчально-виховному процесі, але і у процесі соціалізації обдарованих учнів як у навчальному закладі, так і поза його межами, тому він виконує особливу координаційну роль у процесі створення умов для успішної соціалізації обдарованої дитини у соціальному середовищі.

Список використаних джерел

1. Косовець В. І. Розвиток соціальної активності молоді в умовах соціокультурного середовища села : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. педагог. наук : спец. 13.00.05 «Соціальна педагогіка» / В. І. Косовець. – Київ, 2009 – 28 с.

2. Новикова Л. И. Школа и среда / Л. И. Новикова. - М. : Знание, 1985. – 80 с.
3. Панченко С. П. Проблема організації соціально-виховного середовища школи / С. П. Панченко // Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Сер. : Психолого-педагогічні науки. - 2012. - № 5. - С. 56-60.
4. Рижанова А. О. С.Т. Шацький – засновник вітчизняної соціальної педагогіки / А.О. Рижанова // Вісник ХДАК. – 2010. – Вип. 31. – Роз. 3. Педагогіка. – Електроний ресурс. – Режим доступу: file:///C:/Users/Nicolas/Downloads/hak_2010_31_31.pdf.
5. Соціальна педагогіка : мала енциклопедія / за ред. І. Д. Зверевої. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 336 с.

Біличенко Г.В.

здобувач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи,
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»

РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ЯК ФАКТОРА СОЦІАЛЬНОГО СТАНОВЛЕННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

В умовах сучасного суспільства, яке переживає період радикальних змін в економічній, політичній, соціальній та культурній сферах, значно підвищується роль та значення спілкування в життєдіяльності людини. Сучасні реалії ставлять перед школою принципово нове соціокультурне завдання – цілеспрямовано та ефективно готувати юних громадян не тільки до праці та пізнання, але й до повноцінного спілкування в різноманітних сферах життєдіяльності.

Сучасна школа стає центром освітнього простору, компоненти якого носять інструментальний характер по відношенню до загальнокультурного, індивідуально творчого та соціально-комунікативного розвитку дитини.

Соціальна сутність комунікативного розвитку особистості виявляється в різних форматах взаємодії: людини і навколишньо-об'єктивного світу; людини і світу суб'єкт-об'єктних соціальних стосунків, соціальних статусів та ролей; людини і її внутрішнього світу, світу свого “Я”, своєї індивідуальності.

Комунікативна культура розглядається як сукупність ціннісно-сміслових орієнтацій, знань, умінь, навичок, зумовлених досвідом діяльності в певній соціально та особистісно значущій сфері.

Співвіднесення процесу комунікативного розвитку з молодшим шкільним віком зумовлюється значенням цього періоду як фундаменту для розвитку особистості, здатної позитивно взаємодіяти із собою, з іншими, зі світом. Комунікативний розвиток дітей молодшого шкільного віку визначається специфікою їх психофізіологічного розвитку, негативними і позитивними психологічними новоутвореннями та вимагає формування складної системи